

Biblioteket som samlingspunkt for digitale humanister

Takket være KUB Datalab er biblioteket blevet det naturlige sted at gå hen, når humaniorastuderende ønsker vejledning i arbejdet med ny teknologi. Gennem workshops vækker og skærper biblioteket de studerendes interesse for digitale humanistiske metoder, som der er stigende efterspørgsel på

□ **Lars Kjær**, specialkonsulent på Københavns Universitetsbibliotek

I 2016 etablerede KUB et datalab og har siden da tilbudt vejledning og undervisning i samarbejde med universitets forskere omkring datakompetence, digitale data og digitale arbejdsmetoder. I løbet af sidste år blev der afviklet cirka 100 undervisningsaktiviteter for mere end 1200 deltagere.

Med etableringen af KUB Datalab har biblioteket placeret ansatte tæt på forskerne i de fagmiljøer, der har fokus på at inddrage nye digitale metoder i forskning og undervisning. De biblioteksansatte leverer idéer til kursussindhold, afvikler workshops og bidrager med teknisk vejledning, hvor forskerne ønsker at få digitale metoder ud i undervisningslokalerne.

På den måde har KUB opnået en central position i det tilbud, der eksisterer inden for det digitale område. Biblioteket gør en forskel i hverdagen for mange forskere og studerende, som i dag synes, at biblioteket er et naturligt sted at henvende sig, når de ønsker vejledning i arbejdet med teknologi.

Biblioteket er således et samlingspunkt for vidensdeling om digitale metoder. Det foregår konkret gennem individuel vejledning, skræd-

dersyede workshops, åbne kurser, "Åbent Lab", hvor studerende kan få hjælp til at læse databehandlingsproblemer, og "DH-CuLT", der er en læsegruppe, hvor ansatte på det humanistiske fakultet mødes tre til fire gange per semester og diskuterer digital humaniora.

Efterspørgsel på humaniora

For forskerne har den digitale samfundstransformation skabt behov for dialog om at bruge ny teknologi, f.eks. kodning, algoritmer og software i forskning og under-

visning; og oplevelsen er, at forskere, f.eks. på det humanistiske fakultet, i stigende grad efterspørger samarbejde med biblioteket om at gøre netop det. Dels er den digitale transformation en del af universitetets strategi, men den stimulerer også undervisernes faglige nysgerrighed. De oplever desuden, at teknologi, f.eks. kodning, software m.m. i undervisningen skærper de studerendes engagementet, fordi det er nyt og spændende, og der er mange dygtige forskere, som gerne vil imødekomme de studerendes interesser.

Den digitale transformation påvirker også forskning. Forskerne skal f.eks. kunne evaluere resultater skabt af og med digitalt indhold. Samtidig er en vigtig del af fagenes kildemateriale i dag digitalt og vokser i højere grad end tidligere ud af en digital kultur.

Det er på mange måder nødvendigt at vide mere om digitale kilder, digitale metoder og it for studerende og for ansatte. Digitale kilder er, som koncept, meget forskellige fra fysiske kilder. En konkordans, som er en tabel over, hvordan et nøgleord bliver brugt, er et godt

eksempel. Den består af nøgleordet i midten af f.eks. ti ord før og efter og bliver brugt til at lære sprog, oversætte og analysere tekster, fordi den giver mulighed for hurtigt at pege ned i teksten og undersøge, hvordan forskellige ord bliver anvendt og i hvilken kontekst. Konkordanser over Biblen kendes helt tilbage fra middelalderen, hvor de gjorde livet lettere for præsterne. Arbejdet med at producere en konkordans manuelt består i at klippe ord ud, lime, samle og skrive, og det har været en gigantisk bedrift, som har involveret mange personer i mange år. Når kilderne er digitale, har arbejdet med at producere en konkordans langt fra samme monumentale karakter. Hvis jeg f.eks. vil lave en konkordans over hele Henrik Pontoppidans forfatterskab, så kan jeg gøre det ved at copy-paste digitale udgaver af romanerne fra nettet og uploade dem til et konkordans-software – og på under en time være i gang med min undersøgelse.

Digitale kilder ligger på den måde op til at blive håndteret og studeret anderledes, end vi har været vant til, og lige nu eksisterer der stor efterspørgsel på viden om metoder, software og scripts, der kan udnytte det digitale materiale bedst muligt inden for de forskellige humanistiske fag.

Vægtningen af det digitale indhold

Vi har erfaret, at der blandt de studerende på humaniora findes forskellige behov for at implementere digitale redskaber og metoder i deres uddannelse.

Det imødekommer vi i KUB Datalab ved at tilbyde workshops på kurser, der vægter det digitale indhold forskelligt. Jeg deler dem op i tre grupper.

Første gruppe er kurser, hvor fokus er på klassisk humanistisk forankring, og kurserne understøtter de humanistiske "vaner", som f.eks. nærlæsning og analysemetoder, der ikke gør brug af databehandling og algoritmer. Underviserne ønsker her, at ét modul på to eller tre undervisningstimer har en digital humanistisk toning, men generelt nedprioriterer vi de tekniske elementer; vi er tilfredse med, at teknikken virker, glade for at nogle digitale humanistiske metoder er intuitivt lette at forstå og heldigvis også kan bidrage med nye perspektiver på nærlæsning.

Helt konkret kunne det være et kursus om teaterhistorie på Teater- og Performancestudier, hvor de studerende skal arbejde med Holbergs komedier. For at give kurset en digital humanistisk toning kunne man med udgangspunkt i digitaliserede komedier formidle til de studerende, hvordan computerteknologi bliver anvendt til at analysere de netværk, som eksisterer mellem de forskellige karakterer i komedi-

“ Biblioteket gør virkelig en forskel for de studerende, som sætter sig for at lære det og kontinuerligt opsøger biblioteket for at få vejledning til at kunne inddrage digitale teknologier i deres eksamensopgaver

erne. Netværkerne kan visualiseres som grafer og kan f.eks. vise, hvilke karakterer, som er omdrejningspunkt for handlingen.

Anden gruppe er kurser, hvor balancen gerne må tippe over i retning af det tekniske, så de studerende også tilegner sig tekniske kompetencer, som f.eks. at bruge Python eller software som Voyant, OpenRefine eller Orange til at indsamle og analysere digitale kilder. Kurserne understøtter vigtige humanistiske "vaner", som f.eks. et problemorienteret perspektiv på kildematerialet samt analytisk og kritisk refleksion. Forskerne ønsker, at de studerende skal forholde sig refleksivt til digitale metoder og digitalt kildemateriale for at kunne navigere og opnå muligheder i et samfund, der transformerer sig digitalt. Forskerne er ofte interessererede i at afsætte to eller tre moduler til workshops inden for digital humaniora, og de studerende er motiveret for at dykke ned i de tekniske detaljer. De ender ofte med at basere deres opgaver på digitale undersøgelser og med at søge hen til biblioteket for at få mere vejledning om, hvordan de får "twistet" materialet for at få mere information ud af kilderne og et par grafer i deres eksamensaflevering.

Tredje gruppe er kurser, hvor balancen tipper så meget over i retning af det tekniske, at kurset kan minde om et data science kursus, hvor der er mere fokus på at lære om de tekniske elementer, som f.eks. algoritmer til machine learning og AI, end på at lære om mennesker, samfund og kultur. På disse kurser ønsker forskerne, at de studerende bliver støttet i at tilegne sig de tekniske kompetencer, fordi undervisningen handler om at lære at scripture, så de studerende kan foretage noget til eksamen, der minder om data science

undersøgelser. På disse kurser er de studerende udfordret på, at de ofte ikke har en teknisk baggrund og en matematisk forståelse, og vores workshops kan på den slags kurser bidrage som "lektie-hjælp".

Vigtigt at bevare nysgerrigheden

Vores workshops bliver ofte inkluderet på kurser, hvor digital humaniora er ét emne blandt andre emner. Vi formidler på den måde ofte digital humaniora til studerende, som ikke aktivt har opsøgt det, og dertil er det digitale indhold på kurserne begrænset til ét til tre moduler.

For mange er digital humaniora helt nyt, og da stilladsering af læring baserer sig på forhåndsviden, er det ofte svært at få løfte niveauet for alle. Vægten kommer til at ligge på, hvordan de studerende rent praktisk bruger digitale metoder, og samtidigt skal det også være tydeligt, hvorfor det er værd at bruge tid på ny teknologi. Det er lidt af en balancegang mellem at gøre nyt indhold relevant, forklare de ukendte begreber på en måde, som de studerende forstår og samtidigt gøre det klart, at det også kan være kompliceret at tage digitale metoder i brug.

De komplicerede emner, f.eks. forskellige filtyper, filhåndtering, kodning og algoritmer, som knytter sig til digital humaniora, er svære at fastholde de studerendes opmærksomhed omkring. Det er svært at få plads til at gennemgå alle de komplicerede emner på vores workshops inden for de rammer, vi har til rådighed. Det kan virke ærgerligt, men for at undgå at miste de studerendes opmærksomhed, vil man gerne forsøge at undgå, at de komplicerede emner kvæler nysgerrigheden hos studerende, som vi oftest kun møder en, to eller tre gange i deres studietid.

Begynder vi at gå i dybden med digital humaniora, så vil den tekniske del være meget mere omfattende og kompliceret, end vi kan udrede på en intensiv bibliotekworkshop. Vi må nøjes med at anskueliggøre perspektiver og enten forsøge at skabe en nysgerrighed eller i hvert fald beskytte nysgerrigheden for at beholde den intakt, og så håbe på at de studerende vender tilbage.

Det er langt fra sådan, at digital humaniora kan læres på en workshop. Det er svært at applicere digitale metoder på en meningsfyldt måde, og det er svært at bearbejde digitale kilder til en digital humanistisk undersøgelse. Vælger den ansatte, vi samarbejder med, én workshop, er det stærkt begrænset, hvad vi kan nå at udfolde. Vælger underviseren en serie på to eller tre workshops, er der mulighed for at nå lidt mere i dybden. Men der, hvor biblioteket virkelig gør en forskel, det er for

de studerende, som sætter sig for at lære det og kontinuerligt opsøger biblioteket for at få vejledning til at kunne inddrage digitale teknologier i deres eksamensopgaver.

Tid og timing

Eftersom det tager tid at lære at håndtere data og teknologi, så kan timingen i forhold til at introducere de studerende for digital humaniora være ret vigtig.

Noget tyder på, at hvis introduktionerne kommer for sent ind i uddannelserne, så kan de studerende være mindre åbne over for at lære nyt, hvis læringen ikke peger direkte i retning af deres speciale. De kan få en oplevelse af, at den læring, der opstår, står isoleret i studiet, fordi de er blevet skolet i at arbejde med nærlæsning og tekstanalyse uden brug af digitale metoder. Anderledes kan det se ud for de studerende, der bliver præsenteret for digital humaniora tidligt i deres uddannelse. De er mere motiverede og sætter pris på at lære nye færdigheder med den begrundelse, at de kan bruge den nye viden, der opstår, senere på studiet og på det fremtidige arbejdsmarked.

Gennem etableringen af KUB Datalab har biblioteket skabt en platform for vidensdeling og samarbejde, og studerende kan bruge biblioteket til at udvikle deres tekniske kompetencer, som f.eks. at kunne benytte software i deres studier. Gennem vores samarbejde med forskere om udvikling af workshops har vi lært, at det vigtigt at introducere disse digitale koncepter tidligt i uddannelsen. Dette kan øge de studerendes motivation og gøre dem mere åbne for at integrere digitale metoder i deres studier. Biblioteket kan fungere som en kontinuerlig støtte, bakke op om de studerendes interesser og bidrage til at fastholde deres nysgerrighed inden for digital humaniora.